

The important thing in science is not so much to obtain new facts as to discover new ways of thinking about them.

Sir William Gragg (British physicist 1862-1942)

Voorwoord.

Een van de in het oog springende kenmerken, die de mens onderscheidt van de andere zoogdieren, is het bezit van taal. Dit heeft de mens tot een uniek dier gemaakt, maar deze uniekheid heeft ook de overeenkomst met dieren versluierd. Hierdoor wordt de mogelijkheid tot beter begrip van onze werkelijke aard beperkt. Mensen blijken meer met dieren gemeen te hebben dan we vaak willen erkennen. Het bestaande mensbeeld geeft dan ook aanleiding om het via een andere invalshoek aan een nader onderzoek te onderwerpen. Dat brengt risico's met zich mee daar een argumentatie op dat gebied eerder op culturele gronden zal worden beoordeeld dan op feitelijke. Toch is het nuttig deze confrontatie niet uit de weg te gaan omdat het sommige impliciete argumenten, die aan de huidige opvattingen ten grondslag liggen, bloot kan leggen. Het bespreekbaar maken daarvan kan een aanzet leveren tot verdieping van het inzicht in onze werkelijke aard.

Hoewel ik zelf een exacte opleiding heb genoten in Delft heeft de psychologie altijd een grote aantrekkingskracht op mij gehad. Na een carrière in de industrie ben ik de laatste twaalf jaar directeur geweest van een psychologisch adviesbureau. Het was een boeiende tijd waarin de confrontatie van exact denken en empathisch handelen een inspiratiebron was voor pogingen om het inzicht in de menselijke natuur te verdiepen. Na mijn pensionering heb ik getracht daar inhoud aan te geven door een meer systematische benadering ervan. Dit boek vormt een neerslag daarvan.

Na in het eerste hoofdstuk het kader geformuleerd te hebben dat aan deze verhandeling ten grondslag ligt, wordt vervolgens in een aantal hoofdstukken nader ingegaan op een aantal aspecten van menselijk functioneren om de achtergrond te achterhalen die bepalend is voor de werking ervan. Het grootste deel blijkt zich onbewust te voltrekken. Het betreft daarbij veelal evolutionair oude systemen, die doen vermoeden dat ze ook bij andere zoogdieren aanwezig zullen zijn. Door de sterke nadruk die gelegd wordt op bewustzijn, redelijkheid en verantwoordelijkheid voor onze daden wordt het onbewuste deel dat ten grondslag ligt aan ons handelen vaak onderbelicht. Hierdoor wordt de mogelijkheid tot beter begrip van onze werkelijke aard beperkt. Mensen lijken meer met dieren gemeen te hebben dan we vaak willen erkennen. Moge deze verhandeling ertoe bijdragen om deze kloof te overbruggen.

Om de leesbaarheid te vergroten zijn de hoofdstukken zoveel mogelijk als onafhankelijke verhandelingen opgezet zodat ze ook (na hoofdstuk 1) apart leesbaar zijn.

Veel in dit boek heeft een hypothetisch karakter. Hoewel getracht is zoveel mogelijk naar bestaande onderzoeken te verwijzen is toch door de doelstelling van dit boek het niet mogelijk

gebleken om voor alles experimentele bewijzen te geven. Het is bovendien in de wetenschap eerder belangrijk om een interessant betoog te schrijven dan een betoog dat honderd procent waar is. Niet alleen omdat waarheid een betrekkelijk begrip is dat slechts geldigheid heeft totdat het tegendeel is bewezen maar ook omdat een interessant betoog anderen kan inspireren tot tegenspraak waardoor de waarheidsvinding bevorderd wordt. Hopelijk kan dit boek aan die verwachting voldoen.